

vseh dežela
zdržite se!

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

231

RAZREDNA BORBA.

Povijest svih dosadanjih društava, povijest je razrednih borba.

Komunistički manifest.

Moderni socijalizam nije plod mašte usijanih fantasta, nije sentimentalno bulaženje prenapetih sanjara i idealista, kako to u svojoj grijnosti ili lečenju običavaju s aplombom tvrditi njegovi protivnici. Socijalizam je nauka, znanstveno utvrđena od genijalnih svojih učitelja Karla Marks-a i Fridriha Engelsa, jest teoretski izraz razvoja kapitalističkoga društva, jest objektivna spoznaja zakona i tendencija, koje upravljaju tokom društvenoga razvijanja, te razrednih opreka, koje vladaju u današnjem među kapitalizmom i radnicima, među buržoazijom i proletarijatom.

No socijalizam nije tek znanstvena analiza društvenih odnosa, nije tek puka teorija, puko konstantiranje ovih razrednih opreka, ovog cijepanja društva na neprijateljske klase s protivnim interesima, nego je on i primjena rezultata znanstvenoga istraživanja na zbiljski život, primjena teorije na praksu. On ne sustaje kod jednostavne netiče tvrdnje o postojanju klasnih protivnosti, nego diže i protest, te organizuje otpor izrabljениh i potlačenih klasa protiv vladajućih, prosvjetljuje ih zrelom razrednom svijesti, pokazuje im njihov neizbjježivi, historički cilj i upućuje na sredstva za vodjenje uspješne borbe protiv postojećeg društvenoga poretku, a za ostvarenje bolje i pravednije ljudske družbe. Nije taj povjesni ideal novoga društva samovoljno izmišljen, nije tek ružičasti fantom raznih utopista i egzaltiranih socijalističkih propagatora, koji bojam svoje mašte u maglovitim obrisima rišući čarobnu sliku bolje budućnosti, već je to svjesni cilj razredno organizovane radničke mase, prema komu po zakonima neophodne nužde hrlici državnog razvoja, koga nikakva ljudska djelatnost ne može ni izazvati ni zaustaviti, nego po mogućnosti tek ubrzati i pospremiti njegov tok k prirodnjoj i neizbjježivoj mu svrsi.

Društvo i uvjeti ljudskoga opstanka u njemu nisu bili uvijek i u svako doba jednak i isti. Ono, ako i jest sastavljeno od ljudi, nije ipak njihov produkut u tome smislu, da bi oni svjesno, prema nekoj stalnoj osnovi upravljali smjerom njegovog razvoja, već je ono samo plod toga razvoja u toliko, što je radni bezbrojnih pokoljenja izrasao i razvio se iz njega izvjesni redak, koji se mijenjao i poprimao razne oblike u raznim epohama prema materijalnim uslovima ljudskoga života, prema razvoju produktivnih snaga.

U svakom stadiju socijalnoga razvijanja, što ga je zabilježila pisana historija, jest ona klasa, koja je bila gospodarica tih proizvodnih sila, tlačila, izrabljivala i potčinila si onu klasu, koja je bila lišena srestava za proizvodnju. Izrabljivanje bilo je u svim razdobljima u svojoj bitnosti uvijek jedno te isto, uvijek je bilo razredno, a razlikovalo se vazda samo u obliku i u stupnju.

U prijašnjim vijekovima, u "čim starim dobrim vremenima", za kojima toliko uzdišu današnji filistri, nije ovo izrabljivanje, nije ova suprotnost izmedju bijede i bogatstva, nisu ove razredne opreke bile tako zaostrene, tako izrađene, vidljive i osjetljive kao danas. Čovjek je bio rob slijepih prirodnih sila, nemoćno je stajao pred sfingom njenih zagonetaka, drhtao pred njenim pojavama — sušom, povodnjom, njene nedokućive tajne vjerowao je u svojoj naivnosti u egzistenciju nekakvog čudesnog svrhunaravnog božanskog bića, koje upravlja sudbinom čovječanstva. I upravo ova odvisnost od slijepih prirodnih sila, ona primitivnost rada i radnoga orudja, ona nerazvijenost proizvodnih snaga učinila je, da se u to doba nije moglo stvoriti ništa ogromno bogatstvo, ništa veliko siromaštvo, da klasa vladajuća i izrabljivačka nije mogla vršiti jači pritisak na klasu podređenu i izrabljivanu.

No prohujala su mnoga stoljeća, a ljudski duh prodrio je u tajne prirode, otkrio njene zakone i sile, zauzao ih i podvrgao svojim potrebama. Gorda kraljica priroda postala je pokornim slugom čovjeka. Zaprezanjem prirodnih sila u procesu proizvodnje, neprestanim usavršavanjem rada i radnih srestava, upotreboom pare i električeta, vječnim revolucioniranjem proizvodne tehnike, a ponajviše zavedenjem mašinskoga sustava u proizvodnji i velikim kulturnim obretima prošloga stoljeća, stvoreno je društvo ogromno bogatstvo, bogatstvo, kakovim se ne može ponositi ni jedna dojakošnja društvena epoha. I svatko bi očekivao od tog silnog porasta produktivnih snaga, da će biti sada obezbjedjen materijalni opstanak ljudstva, da će nastupiti doba općenite sreće i blagostanja.

A što opažamo? Unatoč ovog silnog ekonomskog razmaha, ovog orijaškog napretka proizvodnih sila, unatoč svih tih grandioznih stečevina modernoga doba, vidimo, kako u istoj mjeri u kojoj raste ovo društveno bogatstvo, raste i društveno siromaštvo i kako jedno kraj drugoga postoji kao dva suprotne pola na osi našeg društvenog života. I što se više može ovo društveno bogatstvo, to većim postaje siromaštvo, no ne siromaštvo, koje bi jednako ugrožavalo sve članove društva, kako je to bilo u ono predistorijsko doba, kad je čovjek u nemoći svojoj morao mirno podnosići terorizam prirodnih sila, već siromaštvo jedne društvene klase, koja je snagom svojih mišića, svoje krvi i svoga umu sve to bogatstvo stvorila i neprestano stvara. To je bijeda naših dana, bijeda tim nepravednija i grozna, što nije uvjetovana ni nemoćnošću čovjeka pred prirodnim silama, ni nerazvijenošću proizvodnih snaga, ni zaostalošću radnih uvjeta, već nesposobnošću društva i njegovih gospodujućih klasa, da organiziraju proizvodnju i odstrane onu zločinačku anarhiju, koja u njoj tako neograničeno vlada na korist jedne šačice bogatša i vlasnika, a na šestu milijuna radnoga čovječanstva.

To je bijeda savremene kapitalističke dobe, dobe, koja je cijelo da-

našnje društvo nastavila na dva neprijateljska tabora, na dvije nepomirljive klase: kapitalističku buržoaziju i radni proletarijat.

Na očigled toga svakome se i nehotice namiče pitanje: što je uzrok ovim odnosa? Što je u čemu je korjen svemu današnjemu zlu? Odgovor je kratak i jasan: uzrok svemu tome jest privatno vlasništvo proizvodnih srestava. To je temelj svih oblika gospodarskoga rastva i društvene nejednakosti, to je izvor i nesnosnim postojecim odnosa, to je podloga i razrednim opreka izmedju kapitalista i radnika.

Privatno vlasništvo učinilo je, da je sve bogatstvo, sav kapital, da su sva srestva za proizvodnju usredotočena u rukama manjine, dok ogromna većina ne posjeduje ništa van svoje radne snage. Ono je oba preduvjeta svakog ljudskog gospodarstva, radnu snagu čovjeka i pomoćna srestva, kojima će ovu staviti u djelatnost, medjusobno nastavilo oba odlučna i mjerodavna faktora svakog oblika gospodarstva — rad od kapitala i time izazvala u proizvodnji, a osobito u podjeli proizvedenih dobara neodrživa protuslovlja. Tačko je medju klasom, koja predstavlja rad i klasom, koja je monopolizovala kapital t. j. proizvodna srestva u najširem smislu te riječi, prokopala duboki jaz, koga ne može ništa zatrpati, dok se ne isčupa sam korjen, dok se stubokom ne prevrne sama osnova, na kojoj počiva današnje nepravedno društveno uredjenje, dok se naprsto ne ukine samo ovo privatno vlasništvo.

Ovo je ishodište svega potlačenog i podređenog položaja proletarca u današnjem društvu. Vlasnik proizvodnih srestava određuje vlasniku radne snage, kapitalista propisuje radniku, pod kojim mu uvjetima mora raditi, pod kojim mu uvjetima se može služiti njegovim proizvodnim srestvima. Odatile slijedi nepnavedni i abnormalni odnos, da produkut rada ne pripada radniku, koji ga je svojom krvju, svojim znojem, zalogom cijele svoje osobe proizveo, nego neradniku, kapitalistu, koji društvu ne čini nikakove protuusluge, koji ima na njega pravo samo zato, što uživa privilegij privatnoga vlasnika. A što je najgorje, kapitalista može o ovom i ovako stečenom proizvodu po miloj volji odlučivati, upotrebiti ga produktivno ili neproduktivno, progajdati ga u razuzdanim orgijama ili se poslužiti njime tako, da uveća svoju proizvodnju, a time da ujedno povisi stupanj izrabljivanja svojih radnika.

Cijeli današnji gospodarski i pravni poredak, uvjetovan kapitalističkim načinom proizvodnje, jest takav, da je proletarac baš uslijed privatnoga vlasništva izvlašten od plodova svojega rada, da su ovi isključivim posjedom kapitalista i poduzetnika. Od cijele vrijednosti, što ju je proizveo, dobiva tek toliko, koliko to dozvoljava kapitalista, dobiva tek svoju plaću, svoju nadnicu. To je jedini uslov, pod kojim može da radi, da živi. Raditi pak mora, ako neće da umre od gladi.

I upravo ta ekonomsko nesamostalnost proletarca, ta njegova ovisnost od samovolje kapitalista,

uzrok je čitavom nizu zala i stradanja, pod kojima mora da pati.

Dugi, teški i naporni rad troši brzo njegovu tjelesnu i duševnu snagu, a neznačna zarada ne dostaže mu ni za najskromniju egzistenciju, ni za podmirenje najnužnijih životnih namirnica. Glad, bolesti, zločinstva, nečuđorednosti, i degeneriranje svake ruke — sve to u najvećem stilu — strašna je posljedica ovog radničkog stanja. Osim toga znade svaki radnik, da je današnjim načinom privredjivanja osudjen jednog dijela života "svetkovati", uslijed besposlice, biti lišen zasluge i kruha. Najveća je anomalija, najbezobzivno zločinstvo kapitalističkoga društva, da ova nestaćica rada, da ova ogromna rezervna vojska besposlenih radnika ne postoji uslijed njihovog dragovoljnog odricanja od rada, uslijed njihove "lijenosti" — kako bi to rekli naši moraliste — ili uslijed toga, što bi bio suvišan njihov rad, što bi bili nepotrebni predmeti, koje bi oni mogli stvoriti. U isto vrijeme, kad preko polovice čitavoga čovječanstva ima jedva toliko, da se do sita najede, kad stotine tisuća oskudijevaju na onome, što je najnužnije za život, nude se očajno tisuće i tisuće čestitih nadničkih desnica, koje bi mogle proizvesti ono, što društvo treba. U isto vrijeme, kad stagniraju čitave grane proizvodnje, kad mirno stoji bezbroj onih gvozdenih giganta — mašina, proletarci, koji bi ih svojim mišicama mogli pokrenuti, ostaju bez posla. Povod ovom bezumnom i neprirodnom pojavi, koje su svjedoci svi oni, što nisu slijepi kod zdravih očiju, leži naravno duboko u samim pokretnim silama kapitalističke produkcije, leži u tome, što danas nije cilj proizvodnje: zadovoljavanje potreba ljudskoga društva. Danas se produciraju ne predmeti, potrebni za život, nego roba, koja se baca na tržište i to radi kapitalističkog profita, t. j. proizvodi se samo onda, kad se može korisno i unosno prodati. I kapitalista u bezgraničnoj i malmitoj pohoti za što većim dobitkom, proizvodi ludo, bez računa, bez pregleda, prekomjerno. Posljedica pak te hiperprodukcije, tog silnog nagomilavanja velikih količina robe, tog prepunjivanja tržišta jest, da cijena robi padne, da ponuda nadmaši tražnju. Sada iz istih motiva, iz straha pred gubitkom, kapitalista umanju ili obustavi proizvodnju i tisuće radništva bacaju nemilosrdno na ulične pločnike. Nastupa poslovno zapinjanje, nastupa kriza, bezposlica.

I tako se sama ova mogućnost prekomjerne proizvodnje, ova neobuzdana raspojasanost proizvodnih sila, ova neograničena gramžljivost za profitom i opet osvećuje na jedjima proletarca. Sva zla, koja rezultiraju iz kapitalističke proizvodnje, osnovane na rastavi nađa od kapitala, na principu privatnoga vlasništva, imaju u posljednoj liniji — ma koliko pod njima trpjelo cijelo društvo — ipak najteže podnijeti radnici.

I sada dolazi socijalizam, da otkrije zakone ekonomskog razvoja, da digne veo s naknana savremenog društva. On pokazuje, kako sve, što posjeduje samo svoju rad-

nu snagu i sve, što posjeduje samo kapital, imade medjusobno protivne interese, medjusobno oprečni razredni položaj. Svi, koji živu od rada svojih ruku, koji su skučeni pod jarami izrabljivanja, tlačenja i poniženja, koji se od dana do dana pate u sve zajedničkih probitaka, zajedničke borbe protiv svih, koji živu od kapitala, od izrabljivanja tudjega rada. Radnici protiv kapitalista, potlačeni protiv tlačitelja, proletarijat protiv buržoazije, to je suština razredne borbe, koja se vodi u današnjem društvu blijedje, tu jasnije, ovdje besvjesnije, ondje organizovanje — već prema stupnju kapitalističkog razvoja u kojoj zemlji.

Cijeli savremeni život, gospodarski, politički, kulturni i socijalni jest polje bijesne razredne borbe. Na sve, što postoji u današnjem društvu, udarila je buržoazija, kao vladajući razred, svoj izraziti klanski karakter. Protiv svega štot odiše buržoaskim duhom vojuje proletarijat, svuda i svagdje bjesni borba klase protiv klase. I u toj borbi, u tom sudaranju oprečnih interesa leži glavni faktor, leži pokretač društvenoga razvoja i napretka.

Buržoazija da beskrajno uveća svoje bogatstvo, nastoji prisvojiti sav višak vrijednosti, svu radnu energiju proletarijata upotrebiti kao srestvo za proizvodnju profita. Da ispreša iz njegova rada što više produkata, baca žene i djecu njegovu na razbojište kapitalističkog izrabljivanja, razara mu obiteljsko ognjište, slabii njegovu otpornu jačnost, zauzdava njegovo buntovno blće i nastoji ga u svemu učiniti pokornim robom svojih interesa. Proletarijat boriti se protiv svog razrednog dušmanina, kad se strukovno organizuje, kad strajkuje za povišenje nadnice, za skraćenje radnoga vremena, za dostojniji postupak, za komadić svjetloga dana, za povoljnije uslove svoga opstanka. To je razredna borba u radioni i tvornici, borba, koja dnevno drži na ratništu tisuće i tisuće proletara, koja se na čisto strukovnom području vodi protiv prevlasti kapitala, protiv ekonomskog nadmoćnosti buržoaske klase.

No buržoazija ne pretstavlja samo jaku gospodarsku moć, nego je ona i svu državnu silu koncentrišala u svojim rukama, učinila je jednostavnom egzekutivnom vlasti za obranu i promicanje svojih interesa, učinila političkom zaštitnicom svog razrednog gospodstva. Pomoću cijelog državnog aparata, zakona, policije, vojske, pomoću bordela, crkve i škole, pomoću prostitucije, militarizma i klerikalizma, pomoću svih institucija u državi i u društvu, na koje je udarila svoj klasni, buržoasko-kapitalistički pečat, buržoazija želi proletarijat držati u političkoj bespravnosti, pravjetnoj zaostalosti i socijalnoj potlačenosti, nastoji uopće, da ga drži pod svojim razrednim skrbništvom. Na drugoj pak strani, u protivnom taboru borbe stoji proletarijat i boriti se protiv buržoazije u parlamentarnoj arenici, da dobije upliva kod rješavanja javnih posala, da dobije upliva na zakonodavnu vlast, na grad, općinu i državu, da sva legislativna tijela, sva ta razredna zaustvra za očuvanje buržoaskih

povlastica, osvoji i u njima zadobije mjerodavno mjesto za zaštitivanje i unapredjivanje svojih probitaka.

Istodobno vodi proletarijat protiv buržoazije i veliki kulturni boj. Neumornim prosvjetnim, odgojnim i preporodnim radom u organizacijama, putem svoje radničke štampe i literature, na dogovorima, skupštinama i t. d., baca proletarijat sa sebe čitavu onu mrežu stoljetnih laži i predusa, kojima je današnja buržoaska nazovicivilizacija zaplela njegov mozak, njegovu slobodnu misao, baca sa sebe i posljedne ostatke tradicija i naopakih pojmoveva, kojima ga je naključila buržoaska pedagogika, buržoaska moralka i teološko naučanje, te danas objeručke prigljuje novu nauku i novu religiju, religiju novoga društva, budućega naraštaja, religiju socijalizma. I upravo na tom polju, gdje se proletarijat hvata u koštač s buržoazijom, koja posjeduje daleko više znanja i inteligence, jest borba najteža, ali je zato ipak svaki korak u emancipaciji od zabluda buržoaske ideologije, korak napred u emancipaciji od gospodstva buržoaske klase.

I tako se ova borba proletarijata protiv buržoazije, klase protiv klase, vodi u radioni i državi, struci i politici, u cijelome društvu, na svim linijama, na čitavoj fronti. Cijela ta borba imade smisao i zadaču, da krči puteve, da proletarijat pripravi i učini sposobnim odigrati onu svjetsko historijsku ulogu, koja ga u današnjem društvu pripada. Nijedan stalež, nijedna klasa nije se rodila s potpunom svjetištu o svojoj povijesnoj zadaći. Svaki stalež i svaka klasa dozrijeva tek u dugom nizu iskustava i samoodgoja, dok ne postigne ono jedinstvo i onu unutarnju snagu, bez koje ne može pobijediti ni najpravednija borba.

Pa ako i jest zadatak savremene razredne borbe i razredne politike proletarijata, koja se vodi u prvome redu za jednako pravo na iznos produkta, da se pozitivnim i praktičnim radom već u sađanjem društvu stvore uvjeti, pod kojima će se moći svestrano razviti i ojačati kao klasa, to je ipak njen konačni revolucionarni cilj: osvojenje političke vlasti u svrhu socijalizacije proizvodnih srestava, preobrat društva na podlozi kolektivnog vlasništva. Dok je buržoaziji u borbi protiv feudalnoga sistema osvojenje političke vlasti bilo samo srestvom, da zadobije gospodarsku premoć, da zavlada nad svim ostatim klasama, da od tlačenog razreda postane potlačujućim, dotle je proletarijatu u borbi protiv buržoazije osvojenje političke vlasti samo srestvom, da preobrazi cijeli ekonomski temelj današnjega društva, da odstrani svaku potlačivanje, da u smislu socijalne i ekonomskog jednakopravnosti izjednači sve slojeve društva. To se pak može postići samo tako, da se cijelo društveno bogatstvo, da se sva proizvodna srestva (zemlja, tvornice, radionice, rudnici, radno oruđje i t. d.) privedu u ruke samih proizvoditelja, da se privatno vlasništvo zamijeni zajedničkim vlasništvom. To pak znači uništenje kapitalističko-buržoaskog poretku

i ostvarenje socijalističkog društva.

Za pobjedu ovog cilja proletarijata postoje već svi uvjeti. U tome mu pomaže sam gospodarski razvoj. S triumfom velekapitalističke proizvodnje uništjuje buržoazija ne samo malu proizvodnju, te cijeli niz o njoj odvisnih srednjih klasa: seljaštva i malogradjanstva, nego pod uplivom konkurenčije, koju je ona uzdigla na visinu svog vrhovnog socijalnog zakona, uništavajući malih kapitalista po velikima, izaziva ona rat buržoazije protiv buržoazije, uništjuje ne samo ekonomski slabije od sebe, nego i svoje vlastite sastavne elemente, ruši ih u redove proletarijata, mobilizuje ih protiv sebe izjednačujući ih u zajednički interesu, u solidarnosti borbe. I na taj način: preuredjavanjem svojih vlastitih redova i rušenjem sve to širokih slojeva društva u redove proletarijata, stvara buržoazija svoga vlastitoga grobara, uvećava permanentno ne samo njegovu brojnu jakost, nego probudjivanjem plemenitih instinkta sloga, pozitivnosti i idealnog oduševljenja krijeplji i njegovu moralnu snagu, te tako sama osposobljuje za borbu proletarijat, koga od dana do dana prožima sve dublja vjera u uspjeh i pobjedu njegovih ciljeva.

I taj moćni i silni proletarijat vodi sve svjesnije svoju razrednu borbu, pun nade, samopouzdanja i sreće, neslomive bojovne volje, organizovan u vjernoj, iskrenoj i nepokolebivoj svojoj predvođnici — socijalnoj demokraciji, jedinoj stranci, koja ne стои на tlu kapitalističkoga poretku, koja u smislu socijalizma teži za oživorenjem novoga društva, društva slobodnih i jednakopravnih radnih drugova.

Sve, što jest, sadržaje kao grob skup svega, što je bilo i kao kolijevka klicu onoga, što će biti — rekao je Enfantin. Svako društvo rodi se, raste, cvate i vene, pa kad postane nesposobno za život, propadne, da podade život novome društvu, novome organizmu, čije zarotke nosi u vlastitoj svojoj utrobi. Proizvodne sile, zaumlarene privatnim vlasništvom, razrasle su se tako silno u današnjem društvu, da se one više ne mogu ni same dovoljno razvijati, a niti dovesti u sklad s daljnjim razvojem i opstankom društva. I proletarijat stupio je već odlučno i neustrašivo u borbu, da oslobodi ove produktivne snage od rastva privatnih vlasnika, da ih učini vlasništvom cijeline, a ne sretnih pojedinaca, da čitavo društvo učini dionikom proizvodnje svojega rada, dionikom svih stečevina kulture, dionikom svega, što ljudski duh može izmisli i ljudsko srce osjetiti. I tek onda, kad iščezne s lica zemlje privatno vlasništvo, a na njegovim se razvalinama podigne društvena, kolektivna svojina, kad se ostvari ovaj socijalistički ideal, tek onda nestati će razredne borbe, jer će nestati podloge svakog tlačenja i svakog izrabljivanja, nestati klasa samih, a ostati samo veliko i slobodno čovječanstvo.

Promatrajući sve, što je na svetu, moramo reći, da je radničko. Radnik, taj mukotrpnji radnik je to stvorio, i kad je bio sa svojim delom gotov, tada je svoj izum predao u ruke nezasitnog nesmiljenog kapitaliste.

PRIPOSLOANO.

Koliko ćemo još stvarati?

Promotrajmo si malo tu divnu prirodu, koja se prostire izpred naših očiju u svom velebnom sjaju.

Te strmite p'anine, plodne i krasne doline, poljane, rieke, te krasno modro i nepregledno more.

Promotrajmo sve to, pak ćemo videt, da će se u našem umu porudit neka nadnaravna zagonetka, koju si tako lako nemožemo odgonetnuti. No rezultat svega toga cijele te zagonetke ćemo dobiti taki, da ćemo uzkliknut da: Krasno je sve to, što mi vidimo!

A možemo li mi radnici tako uzkliknuti? Da li mi imamo kakvu korist od te prirode? Da li mi pobiremo njezinu slast i uživamo njezinu krasotu? Ne, mi nemamo od toga ništa. Mi na toj prirodi nismo ništa drugo oruđje, u rukama okrutnog gospodara.

Promotrimo malo na sve sloje na toj prirodi. Vidimo velebne gradeve sa krasno urešenim palatama, Silesiju raznovrstnih tvornica, nepreglednu skrižaljku svetski željeznih pruga, ogromni broj raznovrstnih brodova, te bezbroj raznih rudokopa. Veliki izumi, koji dan izlaze na svjet, te i još druge stvari, koje sačinjavaju velebnu svetsku industriju.

Pak promislimo si: Ko je to sve stvorio i danas još uviek stvara? Dobro znamo, da niko drugi, nego mi. Nije to stvorila nijedna izvanredna sila, već krvavi žuljevi izmučene radničke ruke. A što pak radnik ima sda od svega toga? Onaj kukavni cent, što ga je zaslužio, već su ti okruti milioneri po hiljadu puta od njega natrag uzeli. Dobri su to aritmetičari. Brate radniče, dobro oni računaju, kako će tebe sa težko zasluženom a kukavnom nadnicom na tjeđan plačati. Ni ti to ti još ne bi dali, niti ti ne daju mukotrpnji radniče.

Po njihovoj volji nam se odsuđuje plača, po njihovoj želji nam se kroji pravica, naime sve, što oni hoće, moramo izvršiti i tom pokorni biti, kao pravi pravcati robovi.

A zašto? Ili su oni šta različniji od nas? Ili u nama nebije srdce ko u njima? Ili su oni ljudi a mi smo njim podložni stvorovi! Ili možda zato, što oni posjeduju novac a mi ne! A da li je to njihov novac? Gdje su ga oni dobili? Da li su ga gdje krvavo zaslužili ili iz zemlje izkopali ili im je iz zraka pao? Ne — i taj novac je dijelo radnički ruku kao svaki drugi predmet!

Promatrajući sve, što je na svetu, moramo reći, da je radničko.

Radnik, taj mukotrpnji radnik je to stvorio, i kad je bio sa svojim delom gotov, tada je svoj izum predao u ruke nezasitnog nesmiljenog kapitaliste.

I ne samo daje sve to njemu u ruke dao, već još kao rob mora na svom vlastitom izumu raditi te dan na dan veliku svetu novca vući u kesu onoga, koji svega toga nije ni najmanje gospodar. A kakvu nagradu je radnik za sve to dobio?

(Dalje pride.)

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki...50c
Za Avstrijo.....3 krone

Naslov: "PROLETAREC",
683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

BOJ ZA NEODVISNOST!

V prilog "Industrial Workers of
the World"

Piše Fr. Petrič.
(Dalje.)

* * *

Evropska aristokracija je zanesla fevdalizem tudi na ameriška tla, toda v drugačni obliki in družbenem obsegu; razločeval se je po obliki v tem, da je imel direktno suženjski značaj in se v večjem obsegu ni dotikal belokožcev, marveč črncev. In lahko je to umevati, kajti prvi naseljenici (bela pasem) so bili suvereni in iz tega se da — po tedanjih razmerah sklepali, da belih sužnjev v širšem pomenu besede ni moglo biti.

"Tuja" pasem je vsled tega — nekako naravno — prevzela ulogo fevdalnega procesa — v obliki suženjstva.

Neodvisnost se je zrcalila v suverenih (enakopravnih) belokožcih. To naj se tolmači po neodvisnosti od Anglije.

Notranje vojske proti Indijancem in pa geografska isoliranost takrat še redko naseljenih kmetovalcev je sicer oviralo razvoj kakve večje industrije ali špekulacije, a tem intenzivne pospeševalo medsebojno slogo, ki je krepila federalno-republikanski značaj.

Predaleč bi nas vodilo, ako bi se spuščali v posamezne detajle ameriške zgodovine; ktereča to zanima, ta naj čita knjigo: "American History" by Albert Bushell Hart, 11 knjig. Ta profesor zgodovine del ozir, razvrščuje odlomke posamičnih dob amer. zgodovine v 5 skupin, namreč: "Foundation of the Nation"; "Transformation into a Nation"; "Development of the Nation"; "Trial of Nationality" in "National ekspansion". Fevdalne dobe v evropskem zmislu ameriška zgodovina ne pozna; sužnost črncev pa faktično vendar znači ozir, nadomestuje v le-ti zgodovini ne-kak fevdalizem, ki je bil sicer omejen na eno pasem in je dosegel svoj vrhunec ter propad v dobi idealnega republikanca Abrahama Lincoln. Začetek fingirane neodvisnosti za to pasem iz psevdofevdalizma ozir, suženjstva se začne.

Z dokončano vojno Severa z Jugom, kjer je podlegel Jug, so bil

črnci oproščeni; to se je zgodilo po supremaciji oficijskih nagibov, ki jih je gojil tedanjí predsednik Lincoln. Z le-to vojno, ki se je zavrsila v navidezen pridčrncev se je zvršil ob enem tudi gospodarski preobrat v deželi, ki je sicer pomedel stare tradicije iz površja, a vendar ne izpodkopal korenik psevdofevdalizma; kajti stara navada je železna srajca in sistem, ki se ni prav nič predrugačil v bistvu zbog form, si je poškal takoj novih potov v suženjstvo — in sedaj ni več izbiral po pasmih, ne ločil ne doraslost od starosti, niti po spolu.

Nekdajna potrebna "sloga" bele pasme se je stopila in začela se je spošna gospodarska konkurenca. Liberalizem v spošnem stopa na površje in ustvarja v senci mogočnega kapitala mezdno suženjstvo, ki je dobitlo splošen značaj. Čim bolj je rastla prosperiteta dežele, tim nasprotnejši so si bili interesi državljanov.

Lincoln sam je videl nevarnost, ki je pretila v novi dobi od strani ameriške plutokracije napram delavstvu — napram produktivnim slojem in je često s krepko besedo zagovarjal ta sloj. Govoril je kar naravnost: "ako je delo v nevarnosti, tedaj imajo produktivni sloji vso pravico zagrabiti za orožje"; stem je hotel reči, da naj vsak poseže to, kar je produciral. Toda čas je zahteval svoje v svojem sistemu in najblažje gorovance najuplivnejših mož so bile ironija spriča železne, privatne prosperite. Kapitalistični sistem se je zajedel v vse organe obstoječe družbe in je gospodarsko uničil vse, kar e mu ni gospodarsko zoper stavilo.

Delavski, produktiven sloj je moral razmišljati kaj to pomeni in končno je moral uvideti, da svobodna igra gospodarske sile ne pomeni za njega nič manj, kar pomeni za kapitalista. In začele so se organizacije, po vzoru angleških 'Unij'. Kapital in delo sta si stala "uradno" nasproti. Kdor ni bil organiziran, ta je trpel gospodarski bič (kar je še danes), gospodarsko odvisnost; kdor je spadal k organizaciji, ta je imel po razmerah olajševne okolnosti v odvisnosti.

Kakor je bilo pri delavcih, tako je bilo ozir, je nastalo vsled konkurenje, pri kapitalu.

Uvidevši, da posamezen kapitalist ne služi poklicu privatne prosperite temi, ako postavlja blago pod konkurenčno ceno na trg, je bilo treba združenja; in to se je doseglo na poziv veleindustrijalcev. Kakor hitro so stopile večje tvrdkih raznih industrij v trust, tako hitro so bili ostali, manji industrijski prisiljeni to storiti, če so hoteli, da pride njih produkt na trgu v poštev.

Na ta način je bila prizadeta v velikem vse industrija, kajti parola trusta je: "kdor ni v mojem krougu, ga požrem!"

Začne se doba organiziranega kapitala z organiziranim delom. Organiziran kapital pa je postal nevarnejši od neorganiziranega — in to ne samo za splošnost, marveč za organizirano delo posebej. Ne samo v tem, da se je kapital začel kazati delavstvu popolnoma neodvisnega in absolutnega nad delom — on je lahko sistematično šikaniral

delavstvo v konsumnem momentu; kajti trust je reguliral cene trgu tako, da je vse pridobitvve, ki si jih je delavstvo potom stavk in bojev pridobilo, vzel na trgu nazaj. Kontroliral je producenta in konsumenta.

Mogočna veleindustrija združena v mogočnih trustih, si je nabavila novih proizvajalnih sredstev in tem provzročila velikanski preobrat; prvič so se mesto delavcev postavili stroji, ki niso ruinirali le stroke, temveč proizvajali ceneje in ob enem postavili strokovno izjurjene delavce k strojem za pomagače.

Kakor hitro se je zgodila revolucija v strokovnem oziru na industrijskem polju v prid kapitalizmu, tako hitro so takozv. "Trade Union" morale zavzeti drugo takto, ako so hotele industrijskemu sistemu slediti na bojnem polju.

(Dalje pride.)

GNOJNICA V "SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI".

Ker se je Kondata in njegovega prijatelja J. Stonicha ostro prijemovalo v "Proletarecu", je Konda lastnik "Glas Svobode" in glavni tajnik jednote segel po rokovnjaškem sredstvu, da bi slovenski javnosti v Ameriki zamazal oči.

V svojem listu je prinesel sliko, na kateri je bilo videti, da hočejo trije roparji ulomiti v blagajno jednote, katere pa drže trije policaji — čuvajti blagajne.

Imena roparjev so bila spakdrana — radi tega, da se Kondata ni moglo prijeti sodnijsko, na policajih so se pa bleščala imena: Konda, Stonich, Klobučar.

Ali vsaki, še tako naivni bralec v Chicagu je vedel, da spakdrana imena na roparjih pomenijo: Zavertnik, Petrič, Peče. Toda vsaki naivni bralec v Chicagi je tudi vedel, da ima Zavertnik toliko opraviti z blagajno jednote, da je nosil v njo tolarje, od katerih sta si hotela Konda in J. Stonich krivičnim potom tudi obdržati majhen del, Petrič in Peče pa toliko, da nista bila takrat člana in tudi ne želeta zopet vpisati se v jednoto. Zato se je pa tudi vsak naivni bralec v Chicagi Kondatovi slike posmehoval.

Mrtveci jašeo hitro!

Minolo je komaj nekaj mesecev in pokazalo se je odprto, kdo je hotel krivičnim potom prisvojiti si denar, ki je v resnici lastnika jednote.

Po zadnji končani kontroli knjig jednote je Klobučar izjavil, da ima še \$25 posebnih dohodkov. Veliko razočaranje!

Le nerada sta posegla Stonich in Konda v svoje žepe in tudi odračunila svoje "izvanredne" dohodke v blagajno jednote.

Kakor blisk se je razširila vest o teh "izvanrednih" dohodkih po Chicagi, La Salle in Glencoe, Ohio.

Društvo iz Glencoe, Ohio, je poslalo list društvu "Slavija" v Chicagu, v katerem svetuje članom "Slavije", naj se pridružijo protestu in zahtevajo, da morata Konda in Stonich takoj odložiti svoja mandata in da naj se skliče izvanredni zbor.

Napočila je nedelja dne 14. oktobra 1906. "Slavija" je imela svojo redno mesečno sejo. Seja je bila dobro obiskana in vse je radovedno pričakovalo, kedaj bodo prišli na razpravo tisti "izvanredni" dohodki. Ko se je prečital list iz Glencoe, Ohio, je stavil Zavertnik predlog: Prvo naj poroča o teh izvanrednih dohodkih kak neprizadet član glavnega odbora, za njim pa krivci, drug za drugim. Tako se je oglasil za besedo Tone Mladič, zapisnikar v glavnem odboru, naj se dopis sploh ne sprejme. Tudi Mohor Mladič je povdarjal, da je najboljše ako se dopis položi na mizo, to se pravi: vrže v koš. Sedaj je stavil Zavertnik predlog, naj se dopis sprejme v toliko, da pridejo izvanredni dohodki na razpravo. Predlog je bil z ogromno večino sprejet.

Tone Mladič je proti predlogu ruval z vso silo, češ, da posamezna društva nimajo nič predlagati glavnemu odboru.

Pri točki "nova opravila" so prišli izvanredni dohodki na razpravo. Prvi je kot poročevalec poročal Tone Mladič. Govoril je še precej nepristranski, le tupatam je skušal Kondata in Stonicha oprati, obratno pa potlačiti Klobučarja. Zanj je govoril Stonich. Priporoval je kako je pri tvrdki Benzinger Bros naročil društvene gumbe za jednoto. Pogodil se je 30c. komad. Ko je plačal, mu je pa uradnik tvrdke dal pri prvi naročbi \$25, pri tretji pa \$20, katere je s Kondatom po bratovski delil, dasi so bili njegovi. Govornik je reklo: "Ker je bil denar moj, ne od jednote sem ga zvel." Končno je govornik drzno dejal: "Čemu pa delate radi take malenkosti takšen vihar, kakor če bi bil zvršil kak robarski napad."

Za njim je govoril Konda. Priznal je, da je delil denar s Stonichem, ker je mislil, da ima pravico do tega, da to ni sleparstvo ali oškodovanje jednote.

Sedaj je dobil besedo Klobučar. Govornik priporoval je, da je bil slučajno brez dela, ko so se gumbi v drugič naročili. To je bilo pred drugim glavnim zborovanjem jednote. In Konda je pisal Klobučarju, naj pošlje Stonichu ček za \$75, da bo šel po naročene gume. To se je Klobučarju sumljivo dozdevalo in mislil je: "Čemu bi hodil Stonich po gume, ko vendar dela, tedaj si bo zaračunil čas, jaz bom računil pa le vožnjo, kar bi bilo ceneje za jednoto. In odpotil se je v Chicago po gume. Po kratki razpravi je vprašal uradnik tvrdke Benzinger Bros Klobučarja: "Ali čem tako napraviti kakor zadnjič?" Klobučar je odgovoril: "Da!" Nato mu je uročil uradnik dve pobornici: eno za \$45, ker je bilo \$5 predujma, drugo pa za \$75. Še isti večer je Klobučar Stonicha ozmerjal. Stonich se je za sebe udal, nikakor pa ni hotel priznati, da je delil denar tudi s Kondatom. Še le kasneje je povedal, da je delil denar s Kondatom. Klobučar je povdarjal, da je radi tega molčal, ker je hotel tudi Kondata ujeti, in vso začelo ob ugodni prilik naznani. In ta prilika se mu je ponudila pri kontroli knjig.

Govoril je zopet Tone Mladič in povdarjal, da so vsi trije krivi. Za njim je pričel Zavertnik. Rekel je, da Stonich smatra jednoto za nekakšno štacuno, sebe pa za agenta te štacune. Jurist, ki ga je tako podučil, ga je slabo podučil. On je predsednik jednote in kot tak mora varovati koristi jednote. Tako si je pa krivičnim potom hotel prisvojiti denar, ki je lastnina jednote. In tako dejanje se v načadnem življenju imenuje sleparstvo, ne pa kupčija. Govornik je mnenja, da je najboljše, ako Konda in Stonich prosto voljno odložita svoja mandata, ker drugače bo treba nastopiti protinjima sodnjsko pot.

Trdina vprašuje Klobučarja, zakaj ni takoj vso stvar naznani, ker ni tega storil ga smatra tudi krim.

J. Versčaj poroča, da je Klobučar takoj obvestil njega o vsi zadevi. On mu je svetoval, da naj molči, dokler ne ujame še drugih in da nima ugodne prilike objaviti vso zadevo, ker bi jednota preveč trpeila. In ta prilika se je pokazala pri kontroli knjig in takrat je svetoval Klobučarju, da naj stopi v javnost, kar je Klobučar tudi zvršil.

F. Divjak je omenil, čemu si je Stonich računil še zamudo časa, vožnjo, ko je že od tvrdke dobil \$20. Tako postopanje le kaže, da je vedel, da \$20 ni njegova lastnina.

A. Poravne je v daljšem govoru utemeljeval, da je najboljše, ako se krivec izključi iz društva "Slavija".

A. Janša jih je prav po domače ozmerjal. Med drugimi je dejal: "Se nikdar nisem dobil dve pobotnici, kadar sem šel kupiti suknjo. Ali ne dokazujeti dve pobotnici, da je to sleparstvo?"

Govorilo je še mnogo drugih govornikov. Vsi so obsojal to golo in nago koristolovstvo, edina izjema je bil Pliš.

Seja se je končala med burnimi klici s tem, da se skliče v nedeljo 14 dni izvanredna seja in da se zvezesar bo odredil v tej zadevi glavnim odboru.

Voli se je tudi 6 članov, ki imajo pravico prisostvovati seji glavnega odbora, ki se je vršila dne 16. oktobra 1906.

Žalostna, a resnična slika iz življenja ameriških Slovencev.

Več članov "Slavije".

DOPIS.

La Salle, III., 22. septembra 1906.

Cenjeno uredništvo 'Proletarca'!

Kot nadzornik finančnega odseka S. N. P. J. vam hočem sporočiti o "graftu" v S. N. P. J., da cenejni čitatelji "Proletarca" in vsi rojaki po Zjed. državah izvedo o lopovstvu, ki se je izvršilo od strani glavnih uradnikov S. N. P. J.

Iz poročila bo lahko vsakemu, ki se je kdaj zanimal za razmerje med jednoto in socijalisti ozir. "Glas Svobode-Konda" & Co. razvidno, zakaj je Konda slikal čikaške socijaliste kot tatove v svojem listu in zakaj je tako rentabil nad "Proletarcem" ter nad osebam, ki so poleg. Dne 3. septembra t. l. smo se nadzorniki ozir. pregledovalci knjig sešli v Chicagi, da podvzamemo 1/2letno revizijo knjig S. N. P. J.

Pregledovanje se je vršilo 3 dni

— in tretji dan je prišlo do razkranja lumparije, ki se je vršila že pred drugim zborovanjem. Zadeva se je razkrila na ta način, ker je Frank Klobučar, blagajnik jednote ob zaključju računa povedal, da ima še 25 tolarjev posebnih dohodkov. Kako so nastali ti dohodki, je povedal v sledčem:

John Stonič, predsednik jednote, je naročil pri Bencinger Bros. društvenih znakov (butoms) za 50 tolarjev. Ko se je Stoniču zdelo, da bodo gumbi gotovi, je Konda pisal blagajničarju Frank Klobučarju, naj mu pošte ček za 75 tolarjev. Blagajniku se je to — kakor meni — zdelo sumljivo in ker je bil tisti čas ravno brez dela, je sklenil, da gre sam po znake.

Ko pride k tvrdki praša vposljenca, ako so znaki gotovi. Na to ga praša prvi vposlonec: "kakšne znake zahtevate?" "Naše jednote znake," odgovori Klobučar. Mož v službi Bencingerja je skomizgnil z očmi in dejal: ali vas je Stonič poslal po znake? — Sta li vidva s Stoničem vse čden? "Jes," odgovori Klobučar začuden. "Potem pa veste, koliko stanejo znaki" — pristavi uslužbenec. "75 tolarjev," reče Klobučar. Imate prav — pravi uslužbenec — ali midva z g. Stoničem sva se tako zmenila, da mu naredim le nakaznico za 75 tolarjev, a on meni plača le 50 tolarjev. Klobučar je baje molčal na to in znake plačal v znosu 45 tolarjev, kajti 5 tolarjev je že Stonič dal "are". Klobučar vzame znake in nakaznico, ki se je glasila za 75 tolarjev. Na ta način je ostalo Klobučarju \$25 iz česar je razvidel, da je Stonič gojil goljufijo.

V prvič je Stonič dobil sam \$25, ktere je delil s Kondom; dal mu je namreč \$10. V tretjič je Stonič dobil \$20 in je dal Kondu \$3; tako se je Konda izrazil, a Stonič je trdil, da mu je dal več. Da bi izlepa dala denar nazaj, so vsi obljudili, da bodo molčali o zadevi; da ne izve "Proletarec" ali Sakser. Jaz pa sem v pričo izjavil, da ne molčim in ako mi dajo 1000 tolarjev. Badovinac je večji del molčal; kadar pa je kaj izpregovoril, je besedo vedno tako zavil, kot bi hotel vso stvar prikriti. Vsled tega sem jaz sodil, da je on ravno tak kot M. V. Konda ali Stonič. Saj sta s Kondo zvesta prijatelja; pa kako ne, ko je Badovinac krštni botrček Kondovemu otroku. Iz tega si potem lahko vsak sklep, kako domaći so in kako dobro vpliva ta "domaćija" na notranje delovanje v jednoti. Vsakemu je lahko razumljivo iz tega, da med Kondom in Badovincem ne more biti velike doline...

Ko bi bil Konda kaj prida, bi mu Insurtry Co. ne vzela bonda nazaj. Omenim naj h koncu še, da so morali ti poštenjakoviči v pričo nas položiti denar na mizo in sicer John Stonich \$32, — M. V. Konda \$13 — in Frank Klobučar \$25. Skupaj torej \$70. Ta denar je potem blagajnik vzel kot "posebne" dohodke S. N. P. J., ki so nastali na način, ki sem ga opisal.

Bolj natančno o stvari vam poroča bržas Frank Klobučar.

Z bratskim pozdravom,

Math Strohen.

Op. ured. : G. Frank Klobučar je pisal o zadevi sodružu Jožetu Zavertniku kot sobratu dr. Slavija ſ. i. S. N. P. J.

Ker je sodr. Zavertnik pričakoval, da bodo vsled razkritja goljufije prizadeti odložili svoje manda-te ozir. uradništvo v S. N. P. J. a tega prizadeti niso storili, je sodr. Zavertnik porabil lastnoročno pismo Fr. Klobučarju za obtožnico in vse tri izročil sodišču, na kar so bili vsi trije prijeti in postavljeni pod varsčino.

Spoved Frank Klobučarja o koristolovstvu v S. N. P. J.

Kakor hitro se je raznesla vest, da se je razkrilo koristolovstvo v S. N. P. J. — kar konečno ni bilo nč čudnega spričo J. Stoniča in bratev — tako hitro je tudi g. Frank Klobučar čutil potrebo, da se spove svojih "grehov", zakaj vedel je, da s ch.kaškimi socijalisti, združenimi v slov. soc. klubu, ne bo izhajati vsled tega in je misil ob enem, da bi bilo dobro, ako se obrne z obtožnico na enega teh v nadi, da očrni ostala dva prizadeta, sebe pa izreže na jezuitski način iz zadrege. Mož je bil zelo previden, to se mora priznati; toda priti je moral drugače in drugače je tudi prišlo.

Pismo, pravzaprav spoved je napisal na sodr. Jožeta Zavertnika in se glasi:

Chicago, september 21. 06.
Cenjeni sobrat J. Zavertnik!

Ker vem, da Te zadeva zanima, kakor tudi vsacega člana jednote, Ti hočem stvar na tanko opisati, kar se tiče one goljufije ali koristolovstva uradnikov S. N. P. J. Hotel sem seveda počakati, kaj se ukrene zadnji četrtek pri seji, in da po seji poročam javnosti.

Zadnji četrtek je prišla stvar na red, ali rešena ni bila, ker je bilo že precej pozno, zato se je odložilo za par dni, o čemur potem poročam.

Torej k stvari.

Kakor je Tebi in vsakemu znanu, so se dali delati gumbi, t. j. znaki jednote — in to je bilo takoj po vstanovitvi iste, meseca junija 1. 1904.

Naročil je tedaj znake predsednik s tajnikom v sporazumu. Ko so bili znaki gotovi — bili so namreč naročeni pri Bencinger Bros — so meni naznani, da naj jim pošljem denar, seve po nakaznici — in poslal sem \$150.00.

Stvar je bila poravnana in ostalo je tako. Znaki, razposlani po društvih so pošli in bilo je treba zopet naročati. Stonič je v sporazumu Konde zopet naročil znake in sicer 250 za \$75. Znaki so bili zopet gotovi in meni je b. Konda pisal, naj pošljem Stoniču "ček" za 75 tolarjev, da gre po znake. To pa je mene tako ujezilo, da nisem vedel, kaj mi je storiti; seve zato, ker je bil Stonič vposljen, jaz pa ravno par tednov doma, za kar sta ona dva dobro vedela. Vsled tega se mi je stvar sumljiva zdelo. Stonič naj pusti tudi znakov pol dneva dela in si to zaračuna, istotako tudi "karfer" — kakor je to prvič storil, — jaz pa, ki nimam ničesar zamuditi in sem doma, si zaračunim le "karfer". Tako sem si misil. V soboto

jutro povem soprogi, da grem v Chicago po znake in da nekaj in v redu, kakor je razvidno iz jednanja teh ljudi v jednoti.

Ko pridem k Benzinger Bros, prašam po znakih. Klerk me predstavi poslovodji tvrdke in slednji me pnaša, kaj da želim.

"Znake S. N. P. J." mu odgovorim.

"Kdo si Ti?" — "Frank Klobučar, blagajnik S. N. P. J." odgovorim.

"Kdo Te je poslal po znake, Ti jih nisi naročil; — naročil jih je Mr. Stonič."

"To vem," odgovorim kratko.

"Ali Te je Mr. Stonič poslal po znake?"

"Jā," sem dejal, in nekaj mi je zazvonilo.

Aha, sedaj bomo pa kmalu sku-paj ...

Na to mi pravi poslovodja: tedaj pojdi dalje, in posedemo se k njejovi poslovni mizi in on nadaljuje: "koliko Ti je dal Stonič denarja?" "Nobenega," pravim; vsaj bi jaz moral njemu denar dati, kot blagajnik.

"Koliko imaš denarja?"

"Kolikor je potreba," odgovorim. "75 tolarjev — več ali manj."

Stem bi se bil kmalu izdal, da nisem v zvezi, ter bi bil ves trud zaman, temu na sled priti.

Se enkrat me praša, čemu ni Stonič prišel po znake. Povedal sem mu, da ga Boss ne pusti od dela, jaz pa ne delam danes in zato me je Stonič poslal semkaj.

"Torej sta s Stoničem popolno-ma sporazumljena?" — —

"Sveda sva," sem hitro odgovoril. Samo napravi račun in mi izroči znake, jaz jih pa plačam; zakaj mudi se mi." In resnica je bila, da sem bil v naglem, kajti bal sem se, da bi ne govorili dalje in bi me poslovodja spoznal, da nimam nobene zveze s Stoničem ter bi tako ne dobil znakov niti o njih računa izvedel.

"Kako hočem pa "rezit" napraviti," je prašal.

"Napravi tako, kot si prvikrat," mu odgovorim.

Napravil je dva; enega za 75 tolarjev, drugega pa za 45. Meni je bilo plačati 45 tolarjev, 5 tolarjev je dal Stonič "are". Znaki so bili torej 50 tolarjev; 25 tolarjev pa je bilo "zasluška" od 75tih.

"No," sem dejal, "to je pa lepo od predsednika in tajnika."

Seve jaz nisem vedel, dokleje je tajnik v kompaniji, toda pozneje sem prišel se temu na sled.

Ti Zavertnik se lahko še spominiš, ko sem jaz prinesel one znake v tiskarno, — tudi g. Petrič je bil s Tabo tam. Konde ni bilo. Petrič me je še vprašal, kaj mi je, da sem tako razburjen, tako razgret. "Nič," sem dejal. — "Hudiči so pisali, da naj denar pošljem za znake, da bo šel Stonič po nje, a on dela, pa si bo še zgubočasa zaračunil. Zakaj pa ne bi jaz prinesel znake, ko imam čas. Mogoče da se še spominjata o tem. Meni se še zdi, da smo šli vsi trije na Center Ave. v en "saloon".

Tisti večer sem šel nad Stoniča v njegovo stanovanje. Tam sem še zvedel, da je on vseeno delo pustil in šel po znake, toda prišel je pol ure prepozno. Jaz sem ga tedaj

grdo ozmerjal in dokazal, kaj dela z novorojencem — jednoto. Povedal sem mu, da je grdo tako postopanje in dejal sem, da bom stvar razkril. Uprashal sem ga, kaj hočem z denarjem. "Imej ga, če si kaj dobil, — mene ni mar; nevem nič o tem," je odgovoril.

"Tako, Ti ne veš nič."

"Kdo je pa procente vglahal?"

"Noben drug kot ravno Ti ali pa še Konda steboj," odgovorim.

Ako je sedaj 25 tol. na 75, tedaj je bilo prvič na 150 tol. najmanj \$50. Toda on je takoj tajil in se preklinjal, da ni blo nič, kar je še zadnjič pri reviziji, ko sem že vse razkril, tajil po ure, potem je A. Mlačič Kondo v naglici vprašal, koliko je dobil. — "10 tolarjev," je bil odgovor. (E to Ti lopovstvo.)

Na to se je Stonič vdal za 25 tolarjev za prvič. Seveda jaz sem hotel obe lisici v eno zanjko vjeti in to se mi je le na ta način posrečilo; na noben drug način bi ne izpeljal stvari.

Torej nazaj po onem času, ko sem bil zvečer pri Stoniču, je stvar ostala pri miru. Čez nekaj časa pa pride Stonič k meni v So. Chicago, ako mu dam nekaj od tistih \$25 in pa njegovih \$5, ki jih je dal za "aro", češ, da Konda hoče tudi nekaj imeti.

"Nič ne dam; še Tvojih \$5 ne. Vidva sta imela gotovo pri prvem naročilu več kot toliko, pa nista zame prašala, seveda ker sta dobro vedela, kdo da sem, da zmenoj kompanije ne bo; ne take lumperije!"

"Teh \$25 pa jaz ne delim, marveč jih obdržim dokler hočem in se onih \$5 Ti ne dam, ako nočem. Tudi mojih nisem dal več mescev."

Znaki so pošli in zopet je bilo treba novih.

To je bilo govorjeno na seji osrednjega odbora. Jaz sem pobijal ono firmo in sem bil zato, da dajo boljše znake delati in naj se več plača, kajti prvi niti drugi niso bili nič vredni.

Stonič je zopet naročil 500 znakov (gumb).

Ko so bili gotovi, pride Stonič v So. Chicago ter pove, da je pri tistih samo \$20 in da jaz nič ne dobim od tega, Konda je rekel, da hoče on polovico in pa še od onih \$25 on del, ko je sem jaz hrani.

"Od onih pa že nedobite nič vidva; ampak da ste kaj vredni, še tistih \$20 in prvih bi meni dali, posebno ako sem bil jaz okrazen za \$115, kakor se govor."

Ali prokleto malo se je Stonič zmenil ali me obžaloval.

Ako si zgubil, boš pa iz žepa za ložil, saj imaš; al' pa če nimaš, saj imaš dober bond," je rekel Stonič.

"Dobro," sem dejal, le tako naprej, dokler bo konec.

Seve, jaz sem hotel še ob času zborovanja stvar razkrinkati, ali bal sem se, da stem ne škodujem mladi organizaciji. Pa tudi ni bil takrat čas zato, ker takrat nisem imel še Konde v pesti; na Stoničeve besede pa nisem hotel iti, da je Konda direktno z njim v zvezi, ker ga poznam, kako zna mazati in lagati in bi bil mogoče stvar utajil radi Konde, jaz bi se pa blamiral. Pa tudi Ti in sploh v socialističnem klubu, mesto da bi se z menoj kot s poštenim socialistom zmenili — ker mi vendar ne morete vi niti no-

ben drugi nobene lumperije predbacivati — ste se pa še včasu predzborovanjem na mene skopali, kot nad enega največjega lopova — vsaj tako mi je Konda pravil in pisaril in pa sam sem videl vašo budalost napram meni, ako vas je nekdanji moj prij. Peče tako informiral ali kedo.

Jaz sem moral čakati torej prilike; tako bi vsak previden človek storil. Prepozno nisem storil, prečrno tudi ne. Po mojih mislih je bil ravno pravi čas pri revidiranju knjig.

Da mi Kondovi in Stoničevi pristaši predbabivajo, da nisem prav storil, mi je prokleto malo mar!

V sredo, pri zaključju revizije, ko so se imeli završiti dohodki in stroški, sem dejal: jaz imam še \$25 posebnih dohodkov; seve sem o tem Tone Mlačiča informiral, on pa Badovinca.

Nato Mlačič mene izprašuje, istotako Badovinac; jaz sem odgovarjal tako, kakor je tu popisano. Stonič se še nikakor ni vdal za prve procente; tajil bi do groba in bi se tudi nikoli ne vdal.

Naenkrat prasa Tone Mlačič v tistem prepiru M. V. Kondo, koliko je on dobil pri prvih znakih.

"10 tolarjev" — je bil odgovor.

No vidiš, ti lopov, tat (proti Stoniču), sedaj te pa imamo.

Koliko je tedaj vsega skupaj pri prvem naročilu. \$25!

Seve mi vemo, da je moralo biti več na 150 tolarjev kot pa na 75, toda nista se vdalila za več. Pri prvič je bilo torej \$25; pri tretjih \$20; jaz sem hranil pa 25 tolarjev. Skupaj torej 70 tolarjev. Zahteval se je takoj denar, na kar so ga položili na mizo.

Govorili smo, da se jih naj takoj suspendira in v javnost da cela aféra. Jaz sem dejal: "živijo!" meni je popolnoma prav in ako se mene obsodi, sprejmem z veseljem ob sodbo. Seve mene ni gospodarski odbor k njim prišteval. Trdil je, da ko bi bil jaz njih — (onih dveh) misljenja, bi stvari ne razkrinkal in tako bi se tega še kaj več zgodilo.

Najlepše je bilo potem pa to: ko je bilo enkrat že vse razkrinkano, se oglasti Konda — in kaj bi Ti mislil, kako? — Dejal je, da je on že preje mislil stvar izdati. No, smo se pa že prav na smejali vsi tem be sedam, in Strohen je pristavljal: "ja, ti pa res ti; si ravno pravi človek." Svota se pripisuje k dohodkom.

Na vse zadnje je bilo najtežje na vrsti, namreč, kaj naj se ukrene, da se jednoti v napredku ne oškodi radi storjene lopovščine. Zato so eni prosili, da stvari ne razkriti; seve njim se gre za njihov žep, — meni je pa popolnoma prav, da se stvar reši. Rekli so še, da ne pri osrednjem odboru na znaniti. Jaz sem pa Mlačiča in Strohna trdovratno pobijal ter trdil, da se ima zadeva predložiti tam, in rešiti.

Kakor čujem, je pa že Strohen osebno pisal Tebi, — slišal sem tako od Potokarja; — le to je ne umno, da stvari ni natanko raztolmačil, kakor bi moral.

Kako naj se stvar sedaj završi, da bo prav za celo jednoto, tega si jaz ne morem prav predstavljati in to za to, ker sem razkril; drugače bi pa jaz stvar rešil.

Stonič je šel pšenico žeti po

Ohio in Pensilvaniji, dokler je še čas, pod uplivom jednotnega predsedništva.

Torej kaj je storiti, da se pravil jednote zadosti?

Kakšen nasvet bi Ti dal o tem? Prečitaj besedo za besedo ter misli.

Ukreniti nam je tako, da jednota ne bo trpela v napredku za radi tega odkritija.

Koristilo ji seveda momentano ne bo, naj se stori že kar se hoče.

Prosim, piši mi Tvoje mnenje — previdno; jaz tisto potem v poneljek pri posebni seji predlagam.

Nadalje Te prosim, da ljudi kolikor mogoče meriš, ker nekateri zopet preveč razbijajo po "saloonih", a tam ni prostor zato. To se mora vse drugim potom vrediti; ne pa s kričanjem po ulicah ali "saloonih". S tistim ni rešitve v gospodarskem vprašanju jednote.

Prosim torej odpiši odkrito, kakor jaz Tebi. Kar se tiče javnosti, se nikar preveč ne prenagli. To se še vse lahko stori; počasi se dalje pride, pravi nek resničen pregovor.

Z bratsko-socijalističnim pozdravom,

Frank Klobučar,
blag. S. N. P. J.

Op. ured.: Dopis smo le toliko popravili, da je čitljiv.

Izkušena seja centr. odbora z
16. oktobra 1906.

Ker je bilo v nedeljo dne 14. oktobra sklenjeno, da ima zadevo o "graftu" v S. N. P. J. dognati centr. odbor in da ima 6 bratov od društva "Slavije" št. 1. pravico prisustvovati tej seji, se nas je res iznašlo vseh šest.

N. to sejo sta prišla tudi dva vrata uradnika iz centr. odbora in sicer iz La Salle, Ill.

Slo se je, v koliko so zakrivili M. V. Konda, John Stonič in Frank Klobučar in kaj se z njimi ukrene.

Napeto smo poslušali, kdaj da se razprava prične in še bolj nas je mikalo, kako se prične in kako se bo končala. Bili smo (vsaj jaz) precej ostrih misli. Toda razočaranje ni izostalo.

Seja se je povsem drugače začela, razvijala in končala, kakor smo pričakovali povabljeni, ki samo obsebi nismo — po prvotnem mnenju — imeli nobene pravice govoriti.

V naprej lahko vsak ugane, da so imeli obtoženci večjo besedo kot pa sodniki. In prav iz tega lahko vsaki sklepa, da so bili takorekoč oproščeni (vsaj tako se je govorilo) in da bodo v drugič (če bodo imeli še priliko) s toliko večjim pogumom segali po denarjih S. N. P. J. Pa kaj njih mar? — Nič! saj jih odborniki S. N. P. J. radovoljno odpustijo in to se zgodi tudi pozneje... Saj tudi ljubi bog odpusti grešniku, ako obljubi, da se poboljša.

Seja se je vlekla prav na dolgo in široko; vsa gnojnica se je še enkrat precedila, da bi ja izgubila svoj smrdljivi duh.

Skoraj umetno so začeli čistiti smrad in da si so vso umetno parfumačijo privlekli iz vseh kotičev, se smradu le ni moglo udušiti. Seveda, tistim, ki delajo v gnojnici

— gnojnica sploh ne smrdi in zato so trdili, da ne smrdi nič.

Tako je. Če se kdo privadi slepari, potem si ustvari ob enem novo moralo: da slepari ni sleparstvo, ampak uni so malopridneži, ki se slepari dajo! Konda in compagnia bella bodo res upeljali nov svet... V tem svetu bodo gotovo ti nazori: da goljufija ni goljufija; da švindel ni švindel, marveč "gescheftsache".

Toda k seji.

Pred vsemi je bil prečitan zapisnik zadnjih treh sej, katere so se že vrstile radi obtožencev.

Predno se je prešlo k čitanju, je vstal eden zunanjih odbornikov in pravšal, kako to, da je to pot toliko navzočih. Na to mu eden lokalnih odbornikov pove, da so to bratje iz društva "Slavije" in da imajo po zaključju zadne seje pravico danes tukaj poslušati. Nek drug odbornik pravi, ako bi jih pustili. Na to stavi D. Badovinac predlog, ki se enoglasno sprejme, "da ima vsak član jednote pravico prisustovati oziroma poslušati nočojšno sejo.

Potem se prečita zapisnik.

V zapisniku je v enih sej omenjeno izrečno, da so J. Stoniča izključili (slepar Konda pa izjavlja v št. 42 "Gl. Svobode" uprav držno, češ, da je neki list lagal svetu, da Stonič ni bil izključen, da ni dobil bice i t. d. — pač velika lopovska predznost. Op. ured.) in ker jim je nato Stonič pisal s pota (kajti bil je z urami na "trevel"), da so čuti prizadetega in da pride v kratkem nazaj ter da ako bo on sojen, bodo še koga družega poleg sodili — so ga pri drugi seji — bržčas, ker so se te grožnje zbalili — vzeli zopet nazaj.

Ko je bil zapisnik prečitan, se je vnel od strani obtožencev mal protest, češ, da je zapisnikar rabil pri sestavljanju zapis. grobe besede. Na to se opraviči Tone Mlačič, zapisnikar. Pravi: da on očesa zapisnik kolikor je le mogoče, to že za radi tega, da ne bodo naši nasledniki slabno mislili od prednikov. Na to je nastalo tiko v dvorani. Nihče ni vedel ničesar reči. Nič ni bilo važnega več. — Kar vstane eden obtoženec in z ironičnim g'asom zapovije: začnite vendar s sodbo; ali naj mar samega sebe sodim! — Eden vnajnih odbornikov meni, naj se vendar stvar razloži, zakaj se gre danes — pokaj so prišli v Chicago. Anton Mlačič razlaga. Pove, da se vrši danes seja vsled tega, da se dožene in sklene, kaj naj se stori s temi tremi uradniki, ki so poneverili jednotne denarje. Ob enem priporoča, da bi bilo najbolje, da se pošlje na vsa društva cirkularje tozadne vsebine in da naj vsi člani jednote izrečajo, kaj naj se s temi odborniki ukrene. Na koncu tega cirkularja — pravi, naj se zabeleži, da ako se misli te uradnike izključiti se ima sklicati konvencija, kar bi stalo čez 1000 tolarjev. (To naj bi se navelo za strah, da bi se trojica ja neizključila. Modro. Op. stavca.)

Mlačič Tone nadaljuje: to se mora zaradi tega storiti, da bratje ne bodo mogli reči, da smo mi krvili, da je toliko troškov in to samo radi teh 70 tolarjev, ki so že povrjeni. Kakor rečeno, na to se jih mora

na vsak način opozarjati, da ne bomo imeli mi teh velikih stroškov na svojem srcu, če bi morali sklicati konvencijo. (Hinavščina!)

D. Badovina pravi: "koliko so poneverili" — "70 tolarjev" je bil odgovor. — Badovinac pravi, če so tem zadovoljni. Tone Mladič pravi, da prizna kot član nadzorniškega odseka, da niso našli vse v redu. (Konda torej zopet drzno laže v št. 42 "Gl. Sv.", ko pravi, da je bilo vse v redu. Kdo laže? Konda ali Tone Mladič? Ali vsi?!) Badovinac pripomni, da ima priti ta tativina v zapisnik. Toda komaj je Badovinac izustil zadnji zlog, že so protestirali "fini" lopovi napram takim izrazom, češ, da to ni tativina.

Badovinac pa je mnenja, da sta goljufija in pa tativina eno isto če prav ste vsaka v svoji obleki. Obtoženci pa vzlič temu protestirajo, da bi se v tem tomu zaneslo v zapisnik. Zapisnikar meni nato, da bo zapisal, da so se dolžnega storili in poneverjenju napram jednoti; — lepše besede on ne more najti, ker on sam gleda, da se zapisnik kolikor mogoče olepša. (Da člani jednote ja ne bodo imeli izvirnega in zanesljivega zapisnika, ki je njih zgodovina.)

Zaslišijo se še enkrat obtoženci. Stara pesem se začne:

J. Stonič omeni, da mu je tvrdka dala \$25; menil je, da je denar njejov. Od tega denarja je dal Kondu enkrat \$10, drugič pa \$7.

Konda trdi nasprotno, češ, da je res prejel enkrat \$10 a drugič samo \$3. Tudi Klobučar se je spovedal od kraja, kakor že znano. Povedal ni nič novega. Na posled se je pričela sklepna debata, da se doči, kaj naj se ukrne. Debatiralo se je neusmiljeno dolgočasno in nihče ni hotel prijeti stvari z obema rokama. (Zdeto se mi je, da love kače.)

Tone Mladič ostane pri tem, kar je že omenil, — naj bi se pisalo v lepem tomu na društva; predloga pa ni stavljal. Drugi tudi ni hotel staviti kakega predloga. Kača se je vlekla in smrdelo je okoli. — Nekaj se zgodi. Grla se razsirijo, oči se odpro. Mohor Mladič je dobil poguma in je v polni sapi stavil predlog, ki ga je že Tone imel v mislih. — Eden poslušalcev od društva "Slavije" vstane in pravi, da se mu dovoli izpregovoriti par besed. Vsi odborniki so bili tedaj mnenja, da se seja suspendira z 1/4 ure. Prvi poslušalec pravi, da mu je hudo pri srcu, ko vidi, kake stvari se v jednoti gode. Imel je vse zaupanje v ta odbot, a ga je zgubil! Strinja se z M. Mladičevim predlogom.

Drugi poslušalec pa je izjavil, da ako bi imeli dotični uradniki, ki so zakrivili v jednoti količaj sramu ali dostojočnosti, bi se uradništvo sami odpovedali. Ali ker tem manjka prvega in zadnjega, tega ne bodo storili, zato naj se jih izključi iz S. N. P. J.!

Po pretekli četrte ure se odpre zopet seja in se da obtožencem zopet beseda v opravičenje.

Stonič pravi, da mu ni razumljivo, da daleko zaradi teh 70 tolarjev toliko upitja, pa ko so že škodo poravnali. Pravi, koliko je že storil za N. S. P. J. in da bo še. Hvali sosebno "Glas Svobode" (Konda se oprav porogljiva smeje.) Tudi

Konda našteva, koliko je že on storil za S. N. P. J. Čez polovico društva je on pridobil. (Smo radovali kako. Z denarjem? Op. ured.)

H krati se potegne še Anton Mladič za vse tri, rekoč: ja, ja, bratje, samo slabosti smo videli na njih, dobrih del pa nismo pregledali. (Hinavščina se sveti vsem iz oči in seja se všeče.)

Frank Klobučar pravi: ko bi znal, da bo iz tega toliko prahu, bi sploh o stvari nikdar nič ne omenil... *Tableau!*

Eden poslušalcev.

IZVANREDNA SEJA

društva "Slavija" št. 1. S. N. P. J.
z dne 28. oktobra 1906.

Dne 28. oktobra 1906 se je vršila v prostorih Frank Mladiča, 587 So. Centre Ave., izvanredna seja društva "Slavija" št. 1. S. N. P. J. Seja je bila v ta namen sklicana, da člani glasujejo o predlogih, katere je sprejel centralni odbor S. N. P. J., glede Stonicha Kondata in Klobučarja, ki so zamotani do grla v umazano afero društvenih gumbov.

Klobučar kot predsednik "Slavije" je odpril sejo. Mesto, da bi se držal kot predsednik strog dnevnega reda, je pa skušal v svojem dolgem otvorilnem govoru odločiti ost namenovani seji. In najbrže bi se mu bil njegov namen tudi posrečil, da ga nista Poravne in Zavertnik opominjala, da je s svojim otvorilnim govorom prekoracil mejo njegovega delokroga. Klobučar bi bil najrajše videl, vsaj tako je bilo sprevideti iz njegovega premetenega govorja, da bi se člani "Slavije" razšli, ne da bi zborovali. Rekel je: *Vsa zadeva je sedaj pred sodiščem. Tja jo je žanresel brat Zavertnik. Počakajmo, kaj sodišče ukrene.*

S to frazo je mislil Klobučar člane "Slavije" prepričati, da je vsako nadaljnjo zborovanje nepotrebno. —

Klobučar se je opekel!

Zavertnik je takoj razobil, da ni današnji namen seji, da bi se govorilo o tem, je li Zavertnik prav storil, ker je vso zadevo izročil sodišču, ampak namen seji je, da se glasuje o predlogih, katere je predložil centralni odbor o koristolovstvu v S. N. P. J. vsem podružnicam, katerega so zvršili nekateri centralni odborniki.

Za njim so govorili razni govorniki. Tone Mladič, Poravne, Fortunat Cepuder, Trdina. Ko je Fortunat Cepuder v svojem govoru omenil: "Ves glavni odbor je na škodo društva," je planil Tone Mladič na Cepudra, da bi ga s silo iztiral iz zborovalne dvorane. S tem činom je T. Mladič le dokazal, da je še neotesan, kar so mu tudi nekateri zborovalci povedali brezobjektivno v obraz.

Sedaj so pričeli poročati člani "Slavije", katere je društvo izvolilo, da prisostvujejo izvanredni seji centralnega odbora.

Vse je šlo mirno, dokler ni pričel poročati Podlipc, ki je sejo centralnega odbora porinil v pravo svetlobo. T. Dular, ki je nekaka izjema med njegovimi razsoditimi brati, je skočil po konci, kakor bi ga gad pičil. Čutil je pač potrebo v se-

bi, da zagovarja centralni odbor, dokler ga niso drugi — L. Dular, Trdina, Meden itd. podučili, da je na seji centralnega odbora vse na robe razumil.

Tudi Verščaj je zlomil sulico za Kondata, Stonicha in Klobučarja. Oprati je hotel vse tri — kazal jih je kot nedolžna jagnjeta, ki niso nikomur skalične vode. Zavertnika je pa slikal kot najhujšega nasprotnika jednote, ker je tri tičke izročil sodišču v preiskavo.

Dobil je zopet besedo Zavertnik. Ovrgel je v kratkem trditve Verščaja. Tekom njegovega govora se je pa zopet T. Dular spozabil tako daleč, da je pričel dotične člane obkladati z zelenci, ki se bojujejo za to, da se koristolovstvo iztrebi iz jednote. Njegov robat nastop bi bil kmalu provzročil rabuko, da niso nastopili mirnejši elementi, ki so pomirili razburjene duhove.

Za Zavertnikom je govoril Fr. Mladič. Govoril je približno takole: "Jaz upam, da bi Zavertnik odstopil od sodniškega preiskavanja, ako bratje — krivci odlože svoje mandate. Ako se sodnijska preiskava ustavi, potem bo pridobila le jednota.

Po Mladičevem govoru je izjavil Zavertnik: Ako Klobučar, Stonič in Konda odlože svoje mandate in se sklice izvanredni glavni zbor, ki naj uredi zavozljane razmere jednote, tedaj ustavim sodnijsko preiskavo, zajedno pa izrečem, da jaz ne bom nikdar v odboru S. N. P. J. in če me vsi bratje volijo soglasno.

Sedaj je Verščaj izjavil, da je bil krivo podučen in da se tudi on strinja s tem, da obtoženi bratje odlože svoje mandate.

Temu je pritrdir tudi L. Dular, ki je nepristranski govoril, sploh govoril iz srca vsem, ki se ne strinjajo s koristolovstvom v S. N. P. J.

Kot zaključno besedo je pa zopet govoril Klobučar. Nihče ga ni pooblastil v to, pa tudi nikogar vprašal za besedo. Vzel si jo je sam kot predsednik, da bi vplival na člane.

Njegov govor je bil grozilen in hujskajoč, ali člani so se smeiali njegovemu zadnjemu naporu. In kako smel in predren je bil Klobučar, dokazujejo te le njegove besede: "On se pripožna krivim, in če ga ne pripožna sodišče krivim, naj ga le zsi bratje pripožnajo krivim, on bo pa le ostal čist."

In v teh besedah sta naslikana mizerija in gnoj Klobučarja.

SLIČICE IZ BURNIH DANA RUSIJE

Inkvizicija u Varšavi.

Pod ovim naslovom donio je jedan organ socijalističkog "židovskog bunda" vijesti, da čovjeku koša raste u vis. Mi ćemo u kratkim crtama ekcerptirati sadržaj. — Nakon proglašenja "listopadskog ustava" bila su u varšavskim tamnicama uređena dvapadesetka za političke zločince". Tko ovamo zapadne nikada ne viđi sunčanog svjetla. Prozori su gvozdenim šipkama zakovani, hrani dobivaju uzniku, koja izaziva teške bolesti, i odijelo je uzničko koje moraju nositi po osam tjedana, a dnevno ih

goste psovkama i batinama. Ni u paklu nije sigurno gore. Jao ono me, koji dospije u te krvljive poplavljene sobe. Samo jedan izlaz ima iz nje i taj vodi u sobu, uređenu s najbiranjim mučilima, koja se još mogu vidjeti samo u evropskim muzejima kao uspomena na minule strahote, no koja još ovdje pripadaju krutoj sadašnjosti. I ako je dvadeset stoljeće nešto nova podalo užasima inkvizicije, tto ono sastoji samo u dotjeranosti i usavršenju sprava za mučenje.

Tako primjerae uvedu osamnaestgodišnjeg rđdnika S. Sonenscheina. "Odakle ti je revolver?" i već padaju po njemu udarci kao kiša. Sakuplja posljednju svoju snagu, hoće da se brani — u svome jadu odgrize i prst inkvizitoru. Krvnici postaju sve divlji. Bace ga na kamenito tlo i stanu nogama gaziti, dok ne izgubi svijest. Polju ga hladnom vodom i "posao" počinje iznova. Ugaraju ga nagajkama i željezni motkama. A ponosni i ustrajni čovjek postane bezizražajnim krvavim klupkom. To klupko podignu, privežu na zid i opet počinje ista igra.

Zatim dolazi red na drugu žrtvu, petnaestgodišnjeg dječaka — Futermana. Izgleda jedno, odjeven je u droncima. Vidi se, da poznaše glad. "Gdje je tvoj brat? Kad je otišao od kuće?" Mladič propeta nešto nerazumljivo. "Tvoja majka je nešto drugo rekla. Pokaži imas li sve zube?..." I okrutni čovjek s krivom bradom uzme veliku željeznu šipku sa stijene i gurne je hladnokrvno nesretnom djetetu u grlo...

Ili ovaj primjer:

A. Wesen, osamnaestgodišnja mlada djevojka s inteligentnim licem. Zahtjevaju od nje, da nekoga izda, no ona posjeduje toliko odvažnosti, da na sva pitanja odgovara s prezirom. I sada se dogodi nešto užasna. Metnu je u položaj, da joj glava dodje u jedan stolac, što je providjen s oštrim čavlima, koji dopiru sve do sljepočinica. Krvnici počinju kretati zapor, a čavli se pile u kosti, prodiru u mozak...

To su svagdanji dogadjaji tajnih varšavskih tamnica. Ne samo onđe. U čitavoj Rusiji odigravaju se ovakova razbojstva na nevinim ljudima. I nije onda zaistat ni čudno, ni nemoralno, da bodež, dinamit i bomba igra tako veliku ulogu u ruskoj revoluciji.

(Dalje pride.)

Listnica uredništva.

J. Matko, Claridge, Pa.: Kakor je iz Vašega pisma razvidno, bi radi ondotni rojaci, da bi Stoniča ne imenovali v aferi — ker je bil Stonič lani tam, je prodajal ure ter za jed. agitiral...

Ako čutijo ondotni rojaci v sebi dolžnost, Soniču izreči zahvalo, ker je tam naredil dober kseft, lahko to store; nas to ne brigaj. Da bi pa na ta račun uredništvo "Proletarca" so delalo kake izjeme, nam ne pride na um. "Proletarca" naloga je, razkrivati brez usmiljenja današnje pijavke v slov. narodu v Ameriki, — in te naloge se bo ured. držalo, ne oziraje se na osebe ali kseft. Vse po zasluzenju. — Po zdrav!

Nazaduje!

Vsi sodruži, ki imajo opraviti s tajništvom "Jugosl. soc. Zveze v Ameriki" naj v naprej naslavljajo na A. Prešeren, 959 W. 21. Pl., Chicago.

A. Prešeren, tajnik.

Listu v podporo:

Chicago: Jože Polaček 25c.; Matovšič Ig. 50c. —

John Rejc 50c.; vesela družba pri sodružu Fr. Podlipcu \$1.75. — Skupaj \$250.

POZOR!

V soboto večer, t. j. 13. novembra priredi gostilničar FRANK ČEH, 580 So. Centre Ave., otvoritveno ZABAVO.

Kdor želi dobre zabave, naj se oglasi
PRI ČEHU!

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v ženskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!

1628-1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košiček Bratje SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

Gostilna pri Čeh-u!

Podpisani naznanjam rojaki, da sem otvoril novourejeni saloon
568 S. Centre Ave., Chicago

V mojem salonu se dobi vse, sem spadajoče stvari. Pridite in pripeljite znance in prijatelje!
Z vsem spoštovanjem

FRANK ČEH

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovencem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vdna po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znance in prijatelje, da se prepričate. Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar,
316 W. 18th St., Chicago

Kedo vam zamore pomagati.

Ako ste bolni, slabí ali v nevolji?

Na svaki način samo oni zdravnik, kateremu so dobro znane vse če oveške bolezni, trijenja in slabosti!

ROJAKI! Pazite komu poverite zdravljenje Vaših bolezni!

Kajti v Vašem zdravju obvisi Vaša prihodnost, kakor tudi Vaše družine, Vaših malih in dragih, za katere se mučite in delate. Zatoraj rojaki, ako Vam je potreba nasveta ali zdravniške pomoći, vedite, da je naš stari, izkušeni in po celem svetu znani in slavni:

Dr. E. C. COLLINS Medical Institute,

edini, kateri zamore in kateri garantira, da Vas zagotovo ozdravi od katero koli akutne, kronične ali zastarele bolezni kakor: bolezni na plučih, prsih, želodcu, črevah, ledvicah, jetrah, mehurju, kakor tudi vse bolezni v trebušni votlini, bolezni v grlu, nosu, gáti, nervoznost, živčne bolezni, prehudo utripanje in bolezni srca, katar, prehlajenje, naduh, bronhialni, pljučni in prsi kašelj, bluvanje krvi, mrzlico, vročino, težko dihanje, nepravilno prebavljanje, revmatizem, gih, trganje in bolečine v križu, rokah, nogah, ledjih in boku, zlato žilo (hemeroide), grižo ali preliv, nečisto in pokvarjeno kri, otekli noge in telo, vodenico, božast, slabosti pri spolnem občevanju, polucijo, nasledke onanije (samozrabiljanja), šumenje in tok iz ušes, oglušenje, vse bolezni na očeh, izpadanje las, luske ali prh na glavi, srbenje, lišaje mazolje, tuge, hraste in rane, vse ženske bolezni na notranjih organih, neurastenični glavobolj, neredno mesečno čiščenje, beli tok, bolezni na maternini itd., kakor tudi vse ostale notranje in zunanje bolezni. On je prvi in edini, kateri ozdravi jetiko in Sifilis kakor tudi vse

tajne spolne bolezni moške in ženske.

POZOR! Zakaj drugi zdravniki ali zdravniški zavodi nimajo pismenih zahval ali slik od ozdravljenih bolnikov! Odgovor! Zato ker niso nikogar ozdravili — potem je popolnoma naravno, da se jim ljudje ne zahvaljujejo.

Tu donašamo par slik onih bolnikov, katere je naš slavni Dr. E. C. COLLINS, M. I., v zadnjem času popolnoma im do kraja ozdravil.

Ozdravljen: bolezni v prsih, težkega dihanja in slabosti.

VЛАДИМИР С. ЈОВАНОВИЧ,
New Albany, Ind.

Ozdravljen: bolečin v križu in rheumatizma v rokah in nogah.

JOZO PERNAR,

Box 212, Richmond, W. Va.

Ozdravljen: težke prsne bolezni in reumatizma v križu in ledjih.

TEREZIJA KUMOR,

10113 Commercial Ave., Chicago, Ill.

Ozdravljen: Rheumatizma in stisnenja mehurja.

BOŽO DOBRAŠ, Box 51 Boston, N.Y.

Ozdravljen: Dispepsije in želodčnega katarja.

MILOŠ LAVRNIC,

A. V. S. Co., Leadville, Colo.

Ozdravljen: prebadanja v rebrih.

MARKO TRBOVIĆ,

23 River Bank, Kansas City, Kans.

Ozdravljen: bolezni v prsih želodčnega kača in težkega dihanja in bolezni srca.

МИХАЛИНА МОКРАВИЧКА,
45—5th Street, Passaic, N.J.

Imamo še na stotine drugih pismenih zahval od ozdravljenih bolnikov, — katerih pa radi pomanjkanja prestora nemoremo vsih naenkrat objaviti. — Zatoraj rojaki Slovenci! Predno se obrnete na kakega zdravnika ali zdravniški zavod — prašajte nas za svet — ako ste bolni, slabí ali nemočni — ali ako Vas drugi zdraviki niso mogli ozdraviti, — točno in brez vsakega sramovanja opisite Vašo bolezni v svojem materinem jeziku — pišite koliko ste starci — koliko časa traja bolezen ter vse glavne znake bolezni. Ako Vam bolezni popolnoma znama, pišite po knjiga **Zdravje** katero dobite zastonj, ako pismu priložite nekoliko poštnih znakov za poštnino. — Pisma naslavljajte na sledišči naslov:

DR. E. C. COLLINS MEDICAL INSTITUTE,

140 WEST 34th ST.,

NEW YORK, N. Y.

potem smete z mirno dušo biti prejprčani Vašega popolnega ozdravljenja.

Kdor hoče osobno priti v ta zavod, je isti odprt vsaki dan od 10 predpoldnem do 5 popoludne, — ob nedeljah in praznikih od 10 do 1.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!

SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkah in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izbrorna.

Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar
564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
zdravnik za notranje bolezni
in ranocelinik.

Zdravniška preiskava htezljajoča — plačati je le
zdravila. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago.
Uradne ure: Od 1 do 8 poob. Od 7 do 9 zvez-
ren Chicago živeči bolniki naj piščo slovenšči-

SLOVENCEM IN HRVATOM

priporočam svojo

gostilno, dvorano za veselice in društ. zadeve.

Točim izbrano pivo "Magnet", fina namizna importirana in domaća vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaj!

JOŽE POLAČEK,

635 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Slovencem in Hrvatom naznanjam, da izdelu-
jem raznovrstne

po najnovijem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave., Chicago.